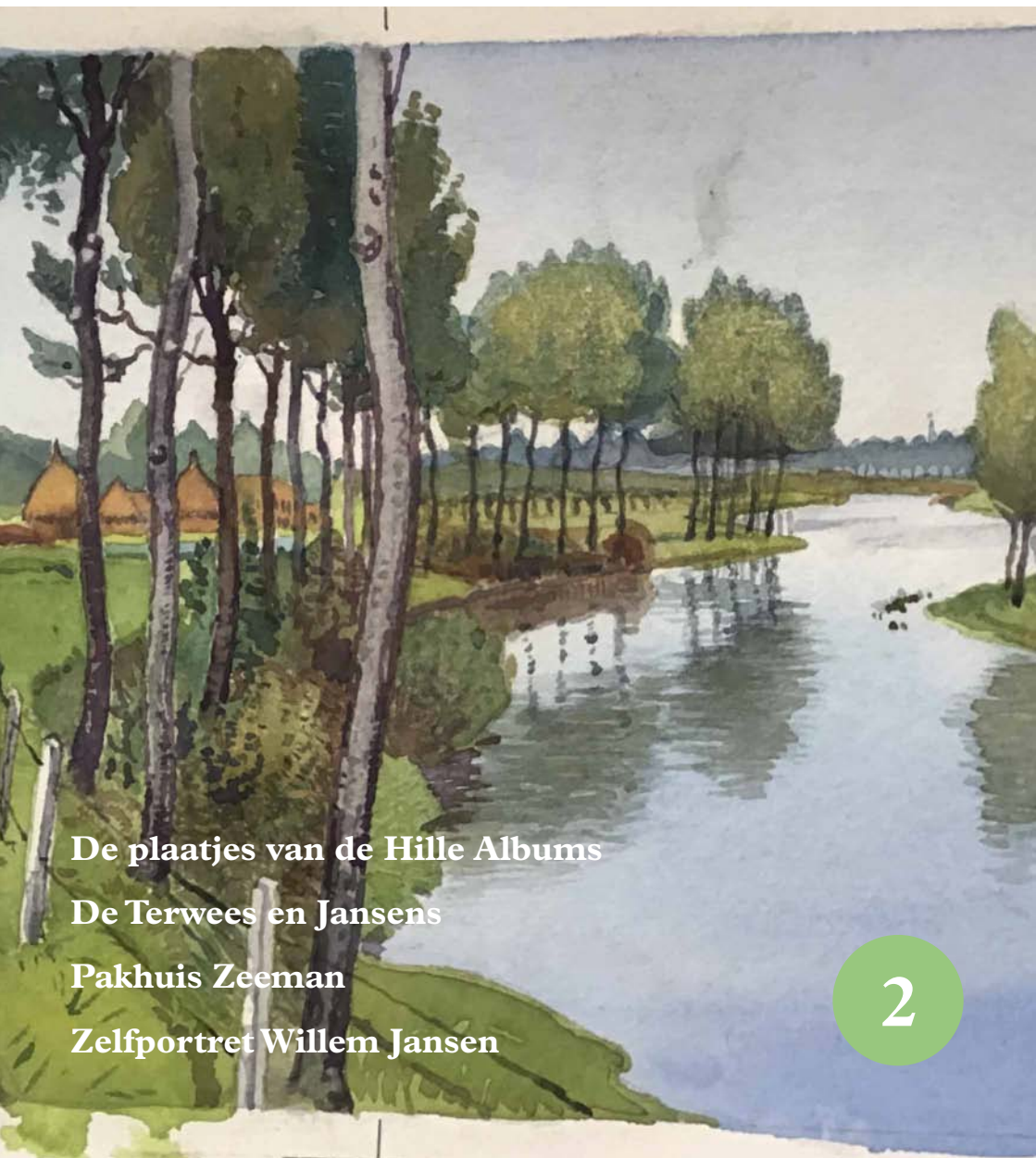

Willem Jansen

BULLETIN

De plaatjes van de Hille Albums

De Terwees en Jansens

Pakhuis Zeeman

Zelfportret Willem Jansen

2

DE PLAATJES VAN DE HILLE ALBUMS

– EEN ONVERWACHT BERICHT !

Het begon met een mailtje dat enige tijd geleden zo maar bij Galerie Staphorsius binnenkwam. Op de foto's die waren meegestuurd was een aantal aquarellen van Willem Jansen te zien. Direct is duidelijk dat dit de aquarellen zijn die Jansen maakte voor de plakplaatjes, bedoeld voor de verschillende Hille albums waaraan hij in de jaren 1930 meewerkte. Na dit eerste mailtje volgde uiteraard verder contact.

Jarenlang speelde de prikkelende vraag of de originele aquarellen van deze plaatjes bewaard zouden zijn gebleven en zo ja waar dan. Deze mail gaf eindelijk het duidelijke antwoord. Willem Jansen maakte de illustraties voor twee albums, en nu blijkt dat een flink aantal van deze aquarellen zorgvuldig bewaard is gebleven. Niet allemaal; het vermoeden is dat in vroegere jaren ook wel eens aquarellen als relatiegeschenk zijn weggegeven.

Verder zijn in dezelfde collectie, naast dat van andere kunstschilders die voor de Hille albums werkten, ook aquarellen bewaard gebleven van de Zaanse vogelschilder Rein Stuurman (1900 – 1984) die ook meerdere albums voor de Zaanse beschuifabriek illustreerde.

PLAATJESALBUMS

Iedereen zal ze wel op een of andere manier kennen en wellicht ook hebben verzameld; de plaatjes die bij levensmiddelenproducten werden gevoegd om de klant aan te sporen om vooral vaker het product te kopen om hiermee ook uiteindelijk een bepaalde serie plaatjes compleet te maken. Bedrijven die de plaatjes uitgaven hadden veelal ook nog wel een ruilafdeling zodat de klant de dubbele kon inwisselen om zo het voorbedrukte inplakalbum compleet te maken.

Meerdere (Zaanse) bedrijven zetten deze vorm van reclame in. Begin 20ste eeuw verschenen de eerste albums, en die van Verkade hebben hierbij wel de toon gezet. In 1903 verscheen hun eerste uitgave en zouden er over een lange periode nog vele volgen. Naast de albums werd het 'Verkadegezicht' in de markt natuurlijk ook gevormd door de vele affiches, papieren verpakkingen, koekblikken, beschuittrommels en andere reclameuitingen. Hiervoor was Zaanse

kunstschilder en reclametekenaar Cees Dekker (1900 – 1990) jarenlang de huisontwerper. In de jaren 1920 volgde hij lessen bij Jansen, die toen in Wormerveer woonde waar hij les aan huis gaf.

De stap van de Zaanse concurrent met de albums werd nauwlettend gevolgd door Koeken Beschuitfabriek Hille en al in 1905 brachten ook zij een eerste album uit. Eenvoudig zonder tekst, en alleen bedoeld om de gespaarde plaatjes in te steken. Dit album 'Jong Holland' was kennelijk een succes want enige jaren later nam Molenaar's Kindermeel de titel en het concept simpelweg over. Voor dit Westzaanse bedrijf bleef het ook bij dit enige album. Voor de 24 Zaanse topografische plaatjes die Willem Jansen in de jaren 1950 voor hen maakte verscheen helaas nooit een album.

Hille zou uiteindelijk meer dan twintig albums uitgeven, en voor de vijfdelige serie 'Zwerftochten door ons land' uit de jaren 1930 heeft Willem Jansen voor de edities 'Noord-Brabant en Zeeland' en 'Limburg' vele aquarellen gemaakt. Landelijk werd door Hille in dagbladen geadverteerd om de albums onder de aandacht te brengen.

Helpoort met Pater Vinkorentje, Maastricht

Zeer oude boederij, Sint Odiliënberg

In de collectie van de stichting bevindt zich een aantal potloodschetsen van Jansen, waarin ook referenties zijn opgenomen over bijvoorbeeld de te gebruiken kleuren. De schetsen met deze aanwijzingen zullen hem geholpen hebben om later in het atelier de aquarellen te maken. Deze schetsen tonen

verder ook aan dat Jansen daadwerkelijk op locatie is geweest en bijvoorbeeld niet slechts aan de hand van fotomateriaal te werk is gegaan. In die tijd zullen dergelijke reizen kris kras door de provincies toch nog een hele onderneming zijn geweest.

Rein Stuurman

In latere jaren zou dus Rein Stuurman, ooit een leerling van Willem Jansen en ook een groot bewonderaar van zijn werk, één van de kunstschilders zijn die albums voor Hille illustreerde. Hij deed dit voor de uitgaven 'De Hoge Veluwe' (drie delen in 1954), 'De Kruger Wildtuin' (twee delen in 1955), en 'Stille Pracht in het Tropisch Aquarium' (1956). Dit was een flink album van maar liefst 150 bladzijden en ruimte voor 120 plaatjes. Het was meteen ook het laatste album dat Hille uitgaf.

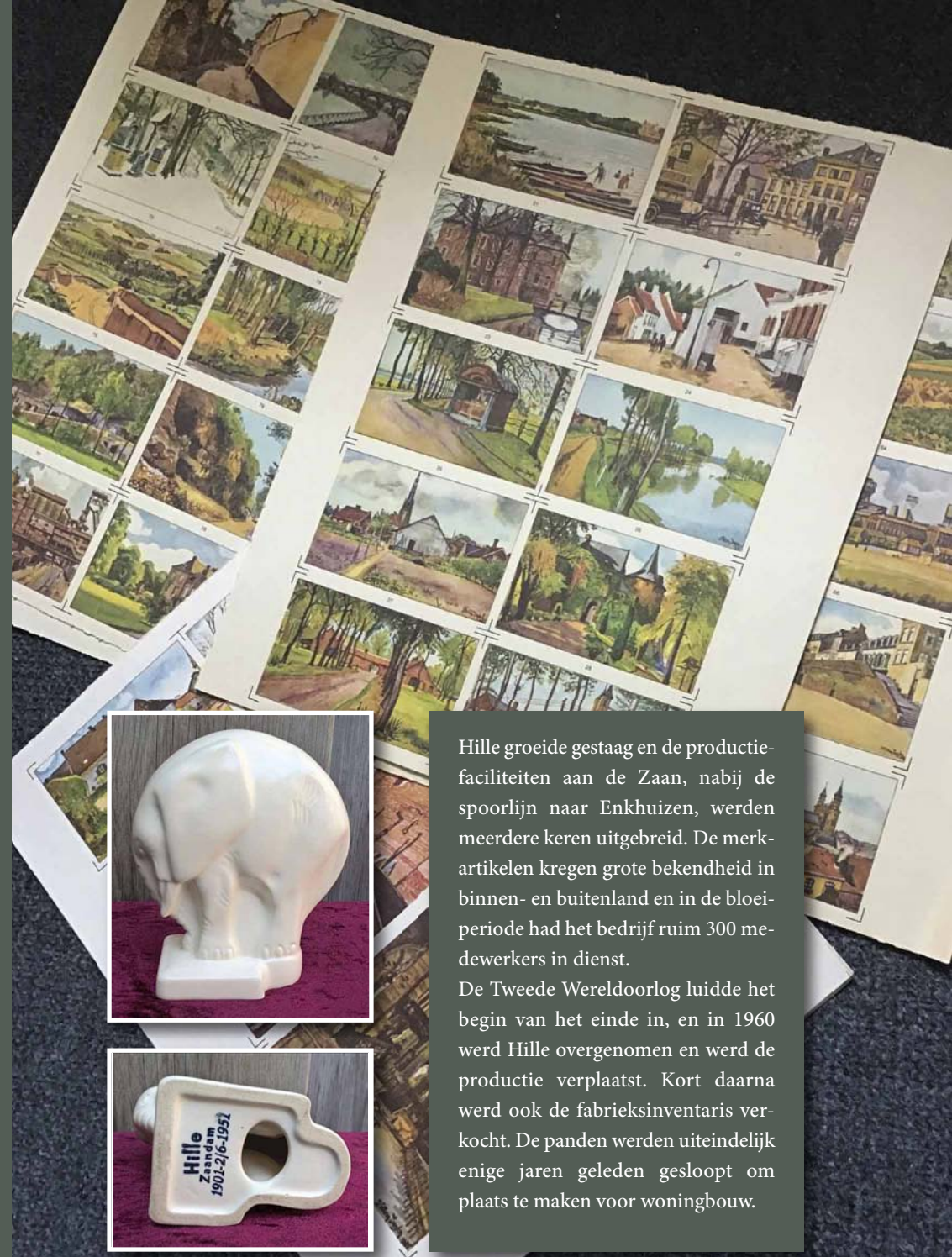
Ontwerp Willem Jansen, 1934

Koek- en Beschuitfabriek

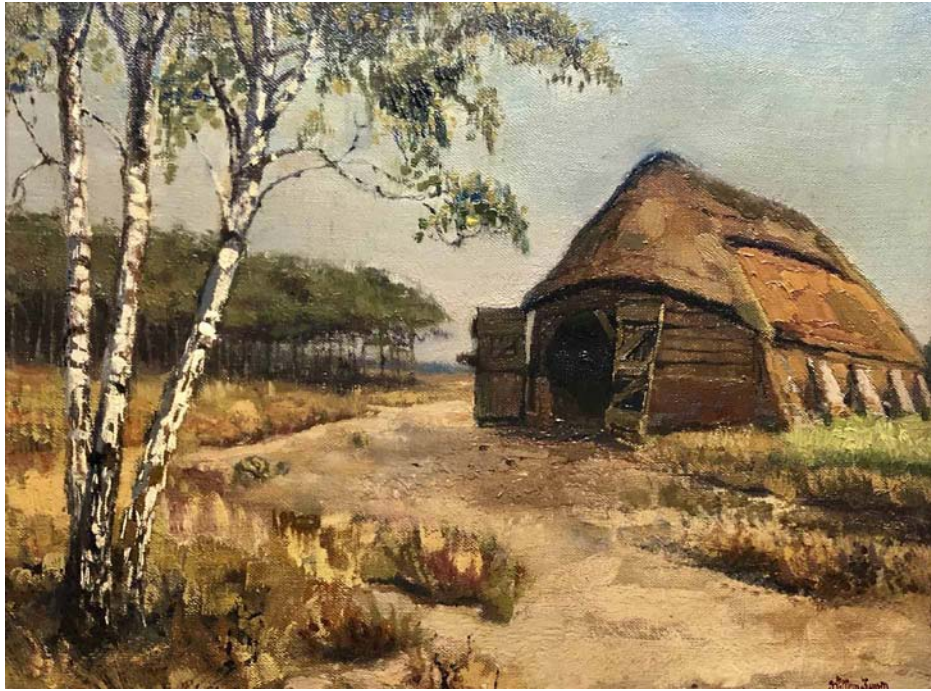
Hille

Koek- en Beschuitfabriek G. Hille startte begin 1900 als De Witte Olifant, een kleine beschuitbakkerij aan de Oostzijde in Zaandam. Een witte olifant is altijd het beeldmerk gebleven. In 1951 werd ter gelegenheid van het vijftigjarig jubileum van het bedrijf een aardewerk beeldje in een art deco-achtige stijl van een witte olifant uitgebracht. Dit beeldje van circa 10 cm hoog werd vervaardigd door N.V. Koninklijke Plateelbakkerij Zuid-Holland in Gouda.

Hille groeide gestaag en de productie-faciliteiten aan de Zaan, nabij de spoorlijn naar Enkhuizen, werden meerdere keren uitgebreid. De merk-artikelen kregen grote bekendheid in binnen- en buitenland en in de bloei-periode had het bedrijf ruim 300 medewerkers in dienst.

De Tweede Wereldoorlog luidde het begin van het einde in, en in 1960 werd Hille overgenomen en werd de productie verplaatst. Kort daarna werd ook de fabrieksinventaris verkocht. De panden werden uiteindelijk enige jaren geleden gesloopt om plaats te maken voor woningbouw.

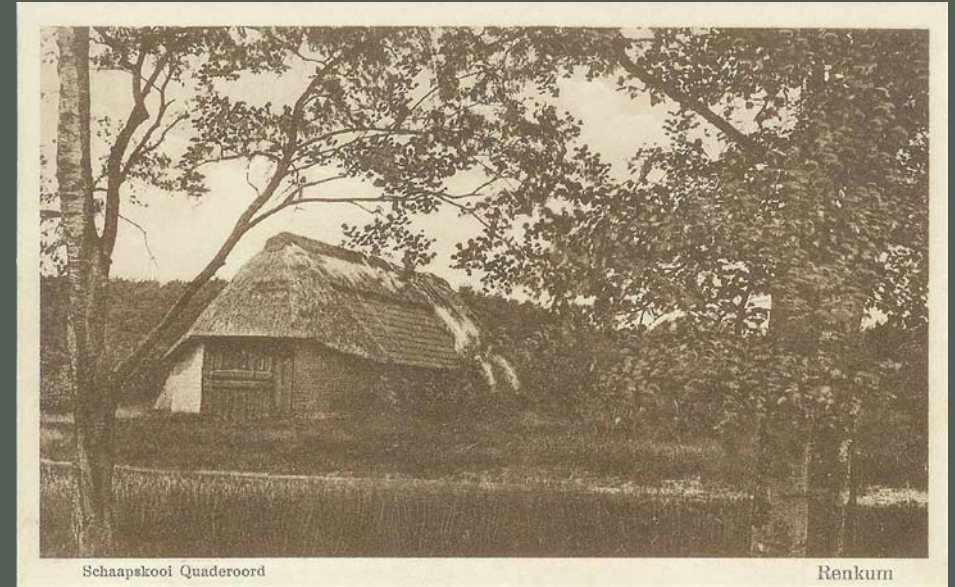
Willem Jansen, De Schaapskooi

NIEUW IN DE COLLECTIE

De stichting kocht een olieverfschilderij op doek aan van Willem Jansen; het werk waarop een schaapskooi is afgebeeld is rechtsonder door hem gesigneerd. In de collectie bevindt zich een potloodtekening ("Renkum 1925") van dezelfde schaapskooi die Jansen in het veld zal hebben gemaakt om vervolgens in het atelier dit schilderij uit te werken. Het is een van de vele schaapskooien die indertijd rondom de Renkumse heide was te vinden. In dergelijke stallen werd schapenmest verzameld dat vervolgens op de akkers werd verwerkt.

Mogelijk dat Jansen in dat jaar de streek bezocht met zijn kunstvriend Cornelis Koning (1893-1951). Van Koning is bekend dat hij de Zaanse schilder Jan Adam Zandleven (1868-1923) opzocht die in Rhenen woonde en daar ook overleed.

Later zal Jansen de streek wederom opzoeken, wanneer hij bij Koning verblijft die dan in Elst in een pastorie woont. Weer enige jaren later zal het gezin Jansen naar Elst verhuizen en betreft dan dezelfde pastorie en woont daar tot vlak voor het uitbreken van de Tweede Wereldoorlog.

Willem Jansen, De Schaapskooi, Renkum, 1925

OPZIENBARENDE ONTDEKKING IN WESTZAAN !

Plotseling stonden er twee stoelen buiten in de J.J.Allanstraat in Westzaan. Het bleken twee tuinstoelen te zijn die ontworpen zijn door Willem Jansen. Gezien de voor die tijd zeer modern beklede rugleuning met singelband, waarschijnlijk zo rond 1930-35 gemaakt. Misschien voor de familie Van de Weetering in Zaandam, waar Willem Jansen in die tijd een compleet interieur voor ontwierp.

De stoelen zijn een typisch resultaat van de degelijke stijl uit de beginperiode van de

Amsterdamse School en de latere invloed van de moderne ontwikkelingen. Willem Jansen kon zich nog niet helemaal losmaken van de grondige opleiding die hij bij Cuypers had ondergaan in stijl- en ornamenten leer, maar wilde toch wel iets ontwerpen dat meer van de tijd was.

De stoelen zijn een prachtig tijdsbeeld van de invloed die de Amsterdamse school heeft gehad op vele ontwerpers en de ontwikkelingen in latere tijden en zijn zeker van museale waarde.

WBOOKS brengt in december het boek 'De schilders van de Zaan' uit. De uitgave van 240 bladzijden past in de reeks van boeken van de uitgeverij waarin kunstschilders uit verschillende regio's worden beschreven.

De Zaanstreek staat van oudsher bekend als een plek van harde werkers. Geen rare fratsen, maar handen uit de mouwen! Een bedrijvige wereld van huizen en fabrieken, molens en schepen met de Zaan als stromende snelweg. Juist hier kreeg de schilderkunst vanaf de 19^e eeuw een bijzonder podium. Tussen de molens, fabrieken, ondernemers, arbeiders en dominees vonden kunstenaars een eigen plek. De impressionist Claude Monet schreef in 1871 verrukt dat hij hier zijn leven lang kon blijven schilderen, zo bijzonder vond hij het. In de jaren die volgden brachten de Zaanse kunstenaars hun bijzondere streek in beeld. Sommigen verdiepten zich in de geschiedenis en legden de topografie van de 'goeie ouwe tijd' vast, anderen ontwikkelden een persoonlijke stijl en gaven het levensgevoel van de streek weer. De Zaanse kunst staat bekend als nuchter en eigenzinnig. Achter die nuchterheid schuilt een grote trots en een onvoorwaardelijke liefde voor de streek. De schilders van de Zaan bewijzen het. ISBN: 9789462584389 • € 22,95

DE TERWEES EN JANSENS

De familie Terwee schonk de stichting een schilderij van Chris Jansen; het werk is linksboven door hem gesigneerd en gedateerd '47'. De afmetingen van het stilleven zijn 60 x 50 cm. Vader Willem zal terecht trots zijn geweest op dit werk van zijn zoon; de omlijsting is dan ook door hem ontworpen.

Tussen de Terwees en Jansens bestaat een familierelatie; de moeder van Willem Jansen is Petronella J.H. Terwee, die in 1891 trouwde met Guillaume A. Jansen.

De heer Jan Terwee, een achterneef van Willem, kreeg tijdens de Tweede Wereldoorlog eind 1944 onderdak bij de Jansens in Westzaan omdat reizen tussen zijn woonplaats Amsterdam en zijn werkplek in Zaandam niet meer mogelijk was. Bovendien moest hij ook onderduiken voor de Arbeitseinsatz. In 2006 beschreef de heer Terwee zeer treffend zijn persoonlijke herinnering aan die tijd in 'Leven en Werk van Willem & Chris Jansen'. Jan Terwee heeft dit schilderij als verlovings-

cadeau aan zijn toekomstige echtgenote, mevrouw Elisabeth J. de Wit, gegeven toen ze een keer bij Willem op bezoek waren. Ter gelegenheid van hun latere huwelijk in Nieuwerkerk aan den IJssel, vervaardigde Willem een trouwtegel.

Het interieur is zeer vermoedelijk van de Oude Kerk van de Hervormde Gemeente aldaar. De afgebeelde bijbel toont de tekst: "Hetgeen dan God samengevoegd heeft, scheidt de mens niet". Math 19:6. Bij de opmaak van de tegel maakte Willem vermoedelijk een kleine misrekening in de beschikbare ruimte.

Oude Kerk, Herv. Gemeente Nieuwerkerk aan den IJssel

De Hongerwinter

Eind 1944 was het niet meer mogelijk om in Amsterdam te wonen en in Zaandam te werken. De trein reed niet meer, de boot voer niet en zelfs de Hembrugpont lag als een schipbrug over het Noordzeekanaal met daarop een Duitse controle.

Er waren voor mij alleen "papieren" voor de Zaanstreek en niet daarbuiten. Zodoende kon ik dus niet meer naar Amsterdam.

Dit was de gelegenheid om bij mijn familie in Westzaan te kloppen om onder te duiken..

Willem was direct bereid mij aan zijn gezin toe te voegen evenals ook nog een ander persoon.

Ik heb er een reuze tijd meegemaakt.

Op 'n avond met de pruttelende carbidlamp aan en de kachel lekker warm zaten Willem Sr, Willem Jr. Annie Sr, Annie Jr., Jo, Chris Jantje en wij totaal 9 personen in de huiskamer om de ronde gedekte tafel met daarop een wasketel vol met aardappelen, bloemkool en een fles boterolie door elkaar gestampt. Heerlijk! Zelfs de ketel werd nog uitgelikt! Dat was smullen.

Na afloop van de maaltijd werd de grammofoon opgedraaid met de grote houten hoorn en luisterden we o.a. platen van het Concertgebouworkest onder Willem Mengelberg en bekeken we de prachtige platenboeken over de schilderskunst.

Ik heb daar veel geleerd.

Een tijd om nooit te vergeten.

Maarssen 7 November 2006

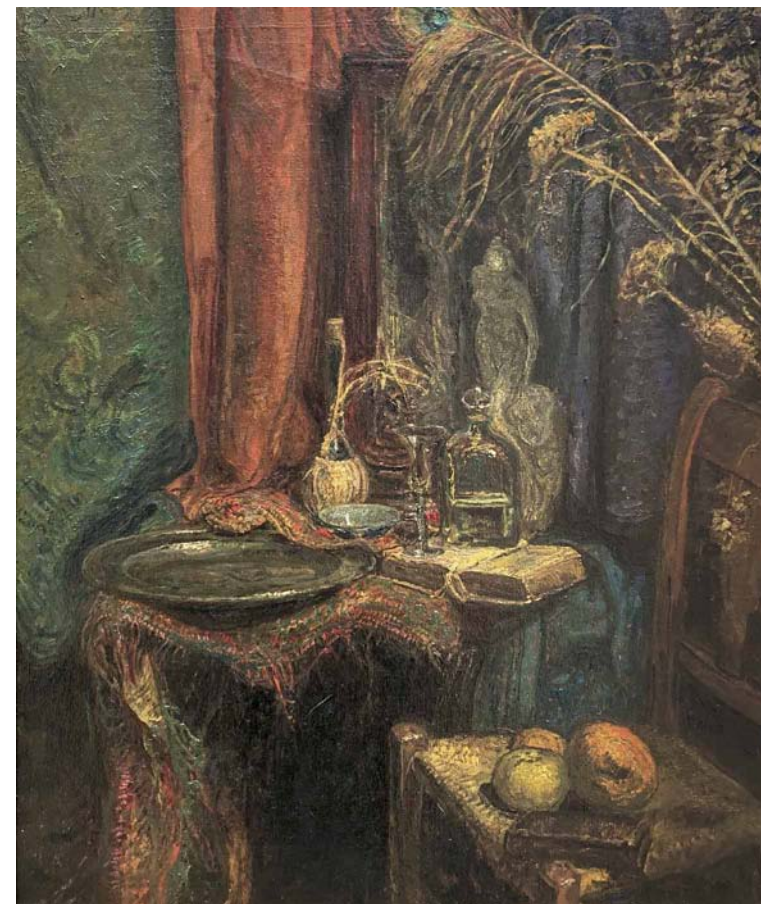
J. Terwee

vlnr. Cees Terwee, Hans Terwee, Ron Roem, Theo Terwee

Vader Jan Terwee op de brommer, met zoon Hans achterop. Zo werd ook de rit gemaakt vanuit Amsterdam, met de Hempont het Noordzeekanaal over, via de Westzanerdijk door het dorp naar de familie Jansen.

Chris Jansen, Stilleven, 60x50 cm, 1947

Onderaan wordt de datum van '1 mei 1952' vermeld terwijl de trouwerij plaatsvond op 15 mei.

Mevrouw Terwee-de Wit overleed in maart van dit jaar, haar echtgenoot overleed eerder in 2012. Hun kinderen Hans, Kees en Theo Terwee doen nu de schenking van het schilderij aan de stichting. Het werk vormt een mooie aanvulling op de collectie van de

stichting. Bij de overhandiging blikten Hans en Kees ook terug op hun bezoek als jonge kinderen met hun vader aan het huis van Willem. Het heeft een onuitwisbare indruk op beiden achtergelaten: een vriendelijke man met een enorme baard en een houten huisje dat uitpuilde van de schilderijen! En een trotse vader die het geweldig vond om dit aan zijn zoons te laten zien.

Pakhuis Zeeman

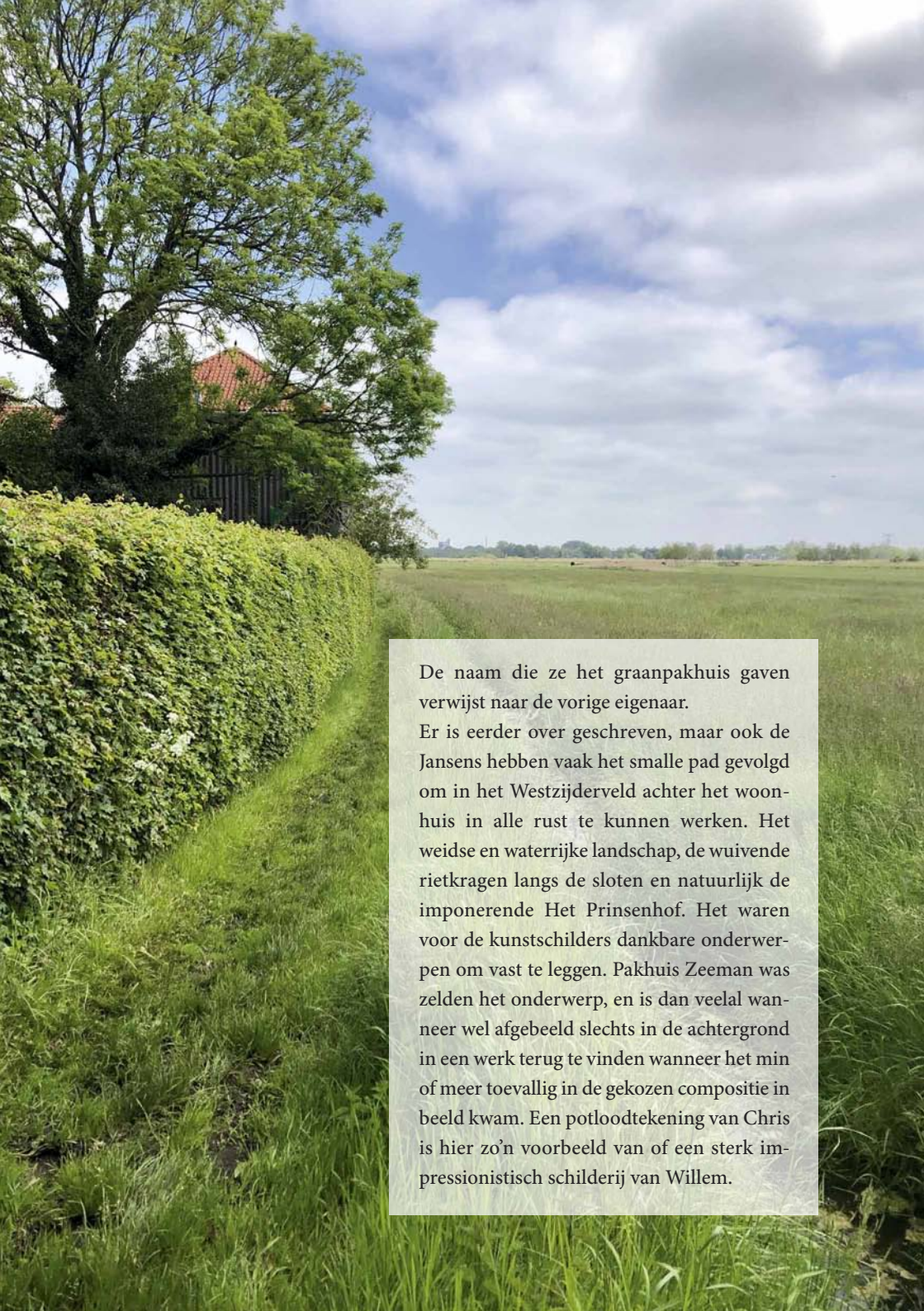
Vanaf de J.J. Allanstraat in Westzaan te voet het Relkepad kiezen. Het wijzende bord voor aan de weg vertelt dat het '6 minuten gaans' is naar de molen; pelmolen Het Prinsenhof, daar pal aan de Weelsloot. De naam van het smalle pad verwijst naar Cornelis Relk; aan hem werd samen met een compagnon zo'n 300 jaar geleden de windbrief uitgereikt; een vergunning om deze molen te mogen bouwen.

Halverwege de wandeling naar de molen, eerst voorzichtig langs een smal slootje en dan de poort door het weiland in, staat ook aan de Weelsloot een grote houten zwart geteerde schuur. De aandacht gaat echter naar de molen die al wandelend steeds dichterbij komt, waardoor de schuur ondanks zijn flinke afmetingen minder lijkt op te vallen en wellicht achteloos wordt gepasseerd. Het

is pakhuis Zeeman, en vroeger stonden er honderden van dergelijke pakhuizen in de Zaanstreek. Tegenwoordig zijn er nog slechts enkele tientallen terug te vinden. Medio 18e eeuw werd dit pakhuis opgekocht door de moleneigenaren van Het Prinsenhof, die het verplaatsten naar de plek waar het nu nog steeds staat.

De naam die ze het graanpakhuis gaven verwijst naar de vorige eigenaar.

Er is eerder over geschreven, maar ook de Jansens hebben vaak het smalle pad gevolgd om in het Westzijderveld achter het woonhuis in alle rust te kunnen werken. Het weidse en waterrijke landschap, de wuivende rietkragen langs de sloten en natuurlijk de imponerende Het Prinsenhof. Het waren voor de kunstschilders dankbare onderwerpen om vast te leggen. Pakhuis Zeeman was zelden het onderwerp, en is dan veelal wanneer wel afgebeeld slechts in de achtergrond in een werk terug te vinden wanneer het min of meer toevallig in de gekozen compositie in beeld kwam. Een potloodtekening van Chris is hier zo'n voorbeeld van of een sterk impressionistisch schilderij van Willem.

Lichtdruk Schalekamp Buiksloot.

Westzaan — Weelsloot.

Chris Jansen,
Pakhuis Zeeman,
gezien vanaf
Het Prinsenhof,
1935

Wllem Jansen,
Pakhuis Zeeman,
gezien vanaf
Het Prinsenhof

Chris Jansen, Pakhuis Zeeman, Westzaan, 1945

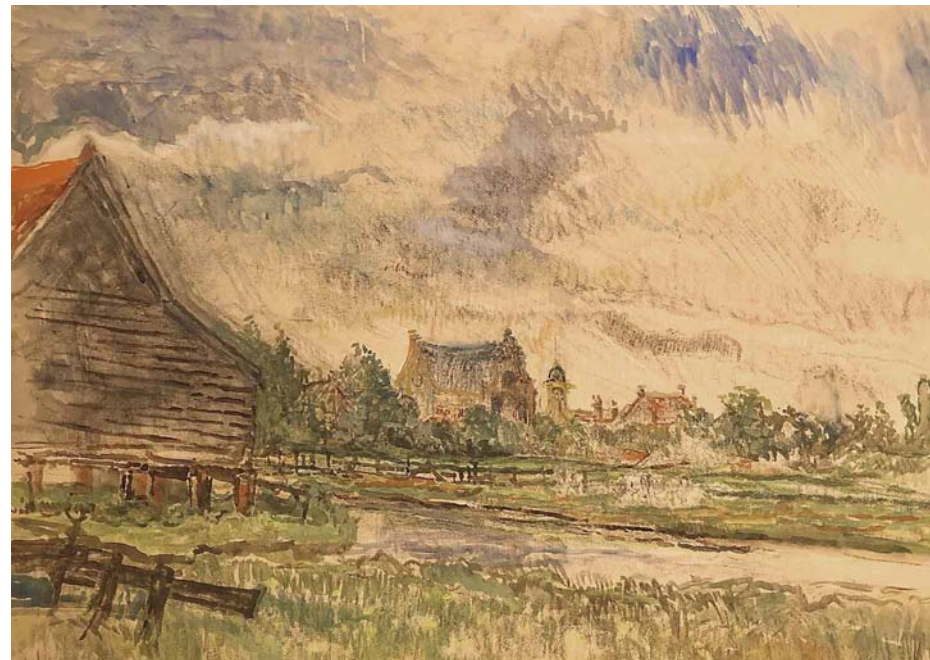
In 1945 zag Chris wel de kracht wat de saai schuur in een schilderij op een houten paneeltje kon brengen. Een aparte compositie waarin Chris een petmolen bij een boerenhek in het midden geplaatst de hoofdrol geeft, geflankeerd door rechts prominent het pakhuis en links het zicht op het dorp.

Keek hij vanaf die plek over zijn schouder dan zag hij Het Prinsenhof; als onderwerp voor een schilderij voor de meesten meer aansprekend en daardoor ook beter verkoopbaar. Chris hoefde echter niet te werken met de prangende vraag in het achterhoofd of een schilderij qua keuze van het onderwerp of compositie wel goed verkoopbaar was; een voortdurende zorg die zijn vader

natuurlijk wel had. Er moest brood op de plank komen, en zo nodig ook met werken in opdracht. Een bijzonder detail is dat Jan Terwee, de latere eigenaar van dit schilderij, op dat moment iets verderop bij Willem thuis ondergedoken zat (zie elders in dit bulletin).

Pakhuis Zeeman in 2021

Chris Jansen, Pakhuis Zeeman, Westzaan

En zo maakte Chris verschillende werken waarin de zwarte schuur van de Zeeman wel prominent in is terug te vinden, zoals ook een tekening in gemengde techniek met links een zelfs wat abrupt afgesneden pakhuis op z'n hoog gemetselde poeren. In de achtergrond de Grote Kerk en het toenmalige gemeentehuis en postkantoor. Beginjaren 1970 werd op het weiland aan de overkant van de Weelsloot de 'Verstegenbuurt' opgeleverd waardoor dit landelijke zicht op het dorp

langs het pakhuis geheel is verdwenen.

Vlak voor zijn dood merkte vogelschilder Rein Stuurman (1900 – 1984) hierover onder meer op: “Chris was een fenomeen en was ongeremd en vrij in zijn werk. Chris zat veel in het Westzijderveld te schilderen. Hij ging eens bij een sloot met rommel zitten om dit op het doek vast te leggen. Niemand zou dit doen; Chris wel. Dat typeerde hem.”

En zo deed Chris het ook met deze twee typerende werken.

DE WILLEM JANSEN STICHTING

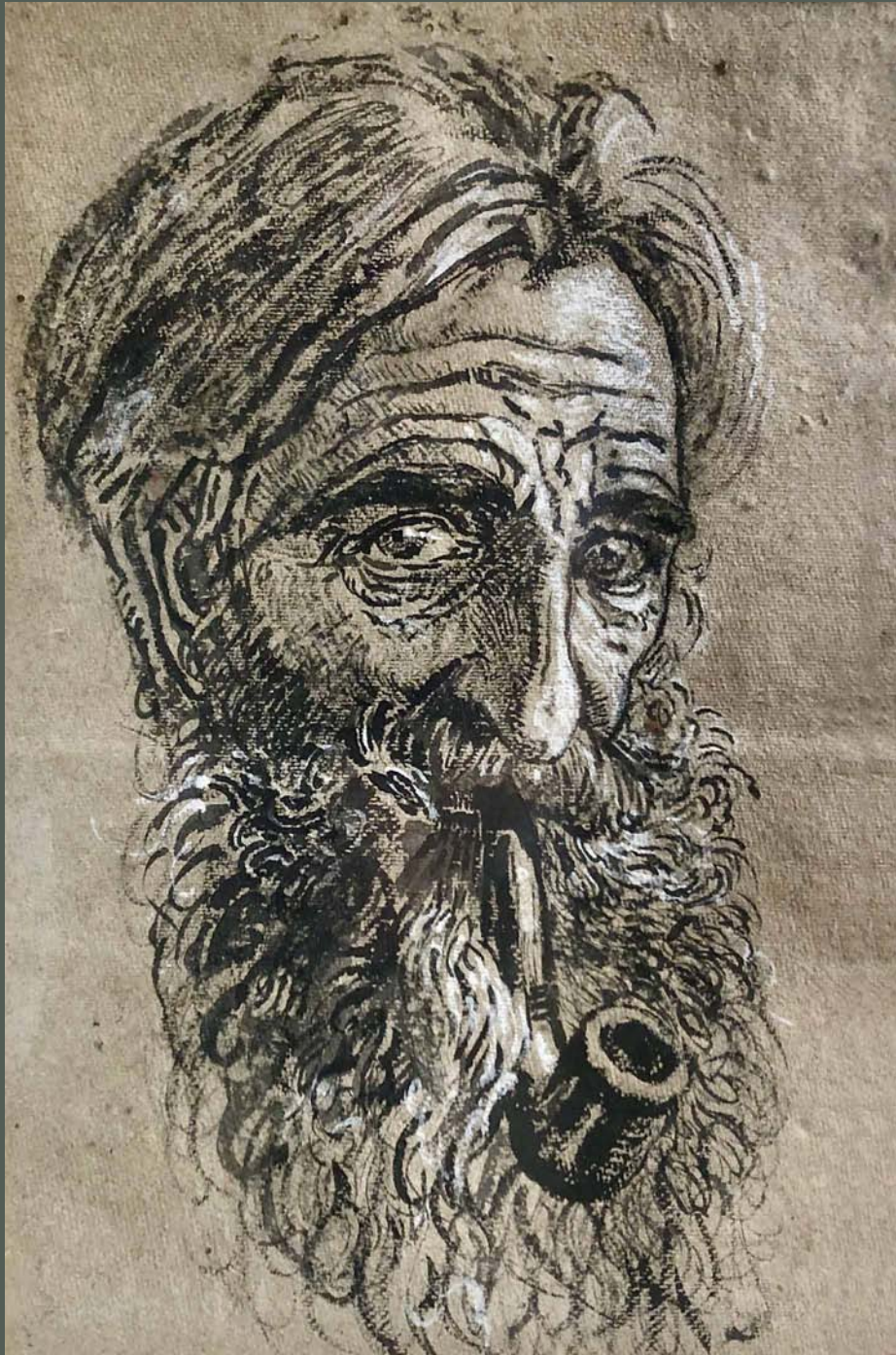
Secretariaat en ledenadministratie:

Gré Groenveld – Keijning • J.J. Allanstraat 166, 1551 RP Westzaan

Email: j.groenveld1@upcmail.nl • Tel.: 075 - 63 51 698

www.willemjansenstichting.nl

Zelfportret Willem Jansen

TEEKENCLUB
 onder leiding van den Kunstschilder
Willem Jansen

Bij bovengenoemde club, is gelegenheid tot plaatsing van Leerlingen tegen zeer blijkje condities.

INLICHTINGEN
 worden verstrekt door den Heer C. Stolp, penningmeester, Noorder Valdeurspad 1 G, den Heer C. Dekker, Stationsstraat 18, beide te Zaandam en den Heer F. Landman, Zonoeepad 37, Zaanwijk

De heer Bouke Reudler Talsma schonk de stichting, uit de nalatenschap van zijn grootouders, een zelfportret van een pijp rokende Willem Jansen. Het portret is getekend op zogenoemd Zaansch Bord, papier gemaakt van oud katoen en lommen in papiermolen De Schoolmeester. De tekening werd in de jaren 1980 aangekocht door zijn grootouders D.H. van Vliet en G. M. van Vliet-Temper, die familie waren van kunstschilder Klaas van Vliet (1841-1917). Naast kunstschilder was deze ook wijnhandelaar, wethouder, loco burgemeester en fotograaf in Krommenie. Bekend van hem zijn vooral de (winter)landschappen met paarden. Zijn werk is onder meer terug te vinden in de collectie van het Zaaans Museum.

Op jonge leeftijd wilde mevrouw Van Vliet-Temper in begin jaren 1920 lessen volgen bij Willem Jansen, die in die periode succes had met zijn tekenlessen. Wellicht werd haar interesse gewekt door een advertentie in dagblad De Zaanlander van 18 februari 1922. Haar vader vond dat voor zijn jonge dochter echter geen geschikte plek, en daarom volgde ze een periode tekenles bij de Zaanse kunstschilder Jacob Taanman.

Klaas van Vliet

NATUURLIJK Natuur

Natuurlijk Natuur - Een expositie van beelden, tekeningen en schilderijen met het thema natuur.

Kunst in verschillende prijsklassen, maar wel allemaal betaalbaar. Voor elke huiskamer is er wel iets te vinden.

2 oktober - 26 december • Dinsdag t/m zaterdag 9 - 17 uur

staphorsius
kunstgalerie en lijstenmakerij

- taxatie & bemiddeling
- inlijsten
- papier- en olieverfrestauratie
- schoonmaken van schilderijen
- in- en verkoop van schilderijen
- kaarten & grafiek